

Rapor III (Bölüm A)

Sözleşme ve Tavsiye Kararlarının Uygulanmasına İlişkin Uzmanlar Komitesi Raporu

(Anayasa'nın 19, 22 ve 35. maddeleri)

Gündemin üçüncü maddesi:
Sözleşme ve Tavsiye Kararlarının uygulanmasına
ilişkin bilgi ve raporlar

Genel Rapor ve belirli ülkelere
ilişkin gözlemler

Zorla Çalıştırma Sözleşmesi, 1930 (No. 29) (onay: 1998)

Önceki yorum

Komite, Hükümet'in raporuyla birlikte iletilen Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ) ve Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) gözlemlerini not etmektedir.

Sözleşme'nin 1(1), 2(1) ve 25 sayılı maddeleri. İnsan ticareti. 1. Kurumsal çerçeve ve koordinasyon. Komite, Hükümet'in raporundan, İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Komisyonu'nun yerini alan İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Kurulu'nun, kurumlar ve kuruluşlar arasında koordinasyon ve iş birliğini etkin şekilde güçlendirmek amacıyla her yıl toplantılar gerçekleştirdiğini not etmektedir. Komite ayrıca, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun (TİHEK) insan ticaretiyle mücadele konusunda yürütülen faaliyetleri incelemek, raporlamak ve bu konuda yürütülen faaliyetlerin uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek üzere Ulusal Raportörlük Kurumu olarak belirlendiğini not etmektedir. Komite, TİHEK'in (i) tüm paydaşların sorumluluklarını açıkça tanımlayan üçüncü kapsamlı İnsan Ticaretiyle Mücadele Ulusal Eylem Planı'nın geliştirilmesi, (ii) düzensiz durumda bulunan göçmenler de dâhil olmak üzere insan ticareti mağdurlarının tespitine yönelik kurumlar arası iş birliğinin güçlendirilmesi ve (iii) tüm düzeylerde insan ticareti konusunda düzenli ve sistematik eğitim sağlanması gerekliliğine dikkat çeken ilk raporunu memnuniyetle karşılamaktadır.

Komite, Hükümet'ten, İnsan Ticaretine Karşı Üçüncü Ulusal Eylem Planı'nın kabul edilmesi ve etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak da dahil olmak üzere, insan ticaretiyle mücadele çabalarını sürdürmesini talep etmektedir. Hükümet'ten, İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Kurulu'nun faaliyetleri ve insan ticaretiyle mücadele girişimlerine ilişkin TİHEK tarafından yürütülen ek değerlendirmeler hakkında bilgi vermesini talep etmektedir.

2. Kovuşturma ve cezaların uygulanması. Önceki yorumlarına cevaben Komite, Hükümet tarafından jandarma ve sahil güvenlik personeli, hakimler, savcılar ve iş müfettişleri için yürütülen insan ticaretiyle mücadele konusundaki çeşitli eğitim faaliyetleri hakkında sağlanan ayrıntılı bilgileri not etmektedir. Hükümet ayrıca, insan ticareti konusunu ele almak üzere, Emniyet Genel Müdürlüğü Göçmen Kaçakçılığıyla Mücadele ve Hudut Kapıları Daire Başkanlığı'nın (GKM ve HKD), daha önce insan ticareti ile ilgili suçlarda şüpheli olarak tespit edilen kişiler hakkında, bu tür faaliyetlere karışmaya devam edip etmediklerini değerlendirmek üzere soruşturmalar yürüttüğünü belirtmektedir. Ayrıca, 2021-22 döneminde, GKM ve HKD, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile koordinasyon halinde, insan ticaretini önlemek amacıyla çeşitli eğlence mekanlarında habersiz denetimler gerçekleştirmiştir.

Komite, TİSK'in, 2019 yılında, insan ticareti ve yasadışı göçü kolaylaştırma suçlarının, yakalama emriyle tutuklama gerekçelerini düzenleyen Ceza Muhakemesi

Kanunu'nun 100. maddesi kapsamındaki suçlar listesine eklendiğine dair gözlemini not etmektedir. Bu değişiklik, bir şüphelinin bu tür suçlara karıştığına dair somut delillerin bulunması halinde gözaltına alınmasına imkan tanımakta ve böylece soruşturma aşamasında gözaltına alınmanın caydırıcı etkisini artırmaktadır.

Komite ayrıca, Hükümet'in raporundan, Ceza Kanunu'nun 80. maddesi kapsamında, 2020-2023 yılları arasında 2.224 şüpheli hakkında insan ticareti ile ilgili 1.726 dava açıldığını not etmektedir. Bu davalar 154 mahkumiyet ve 756 beraat ile sonuçlanırken, geri kalanı diğer kararlarla sonuçlanmıştır. 440 Sözleşme ve Tavsiye Kararlarının Uygulanmasına İlişkin Uzmanlar Komitesi Raporu Zorla çalıştırma Komite, Hükümet'in bu davalarda verilen cezalara ilişkin herhangi bir bilgi vermediğini not etmektedir. Bu bağlamda Komite, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin 2022 sonuç gözlemlerinde, insan ticareti davalarının yeterince rapor edilmemesinden ve düşük mahkumiyet oranlarından duyduğu endişeyi dile getirdiğini not etmektedir (CEDAW/C/TUR/CO/8).

Komite, Hükümet'ten, kolluk kuvvetlerinin insan ticareti vakalarını etkin bir şekilde tespit etme kapasitesini güçlendirecek tedbirler almaya devam etmesini ve faillerin kovuşturulması ve mahkum edilmesi için gerekli delilleri toplamak üzere kapsamlı soruşturmalar yürütmesini talep etmektedir. Bu bağlamda, Hükümet'ten, kolluk kuvvetlerinin eğitimi ve kapasitelerinin geliştirilmesinin yanı sıra bu organlar arasında daha fazla koordinasyon sağlanmasına yönelik tedbirler hakkında bilgi vermeye devam etmesini talep etmektedir. Ayrıca Hükümet'ten, Ceza Kanunu'nun 80. maddesi uyarınca kovuşturma sayısı, mahkumiyet kararları ve uygulanan belirli cezalar hakkında bilgi vermeye devam etmesini talep etmektedir.

3. Mağdurlar için koruma ve yardım. Komite, 2022 Koordinasyon Kurulu Kararı uyarınca, 81 ilde İl Jandarma Komutanlıkları tarafından insan ticaretiyle mücadele irtibat görevlilerinin atandığına dair Hükümet'in verdiği bilgiyi not etmektedir. Bu görevliler, insan ticareti mağduru olduğu düşünülen kişilerin tespitini kolaylaştırmak ve bu kişilere destek hizmetlerinin ulaştırılmasını sağlamak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği mekanizması kurmakla görevlendirilmiştir. İnsan ticareti mağdurlarıyla görüşme ve onlara yaklaşım kılavuzu da dahil olmak üzere insan ticaretinin çeşitli yönlerine ilişkin 51.000'in üzerinde broşür ve bilgilendirme dokümanı hazırlanmış ve personelin bilgilendirilmesi ve farkındalığının artırılması amacıyla 81 İl Jandarma Komutanlığı ile paylaşılmıştır. Hükümet tarafından sağlanan verilere göre, 2020'den 2023'ün ilk yarısına kadar toplam 1.152 insan ticareti mağduru (932 kadın ve 220 erkek dahil) tespit edilmiştir. Bu mağdurlardan 441'i mağdur destek programlarından yardım alırken, 235'i Gönüllü ve Güvenli Geri Dönüş Programından yararlanmıştır. Hükümet ayrıca, yabancı insan ticareti mağdurları için hâlihazırda iki sığınma evi bulunduğunu ve 2024 yılı sonuna kadar iki sığınma evi daha kurulması için çalışmaların devam ettiğini belirtmektedir.

Komite ayrıca, insan ticareti mağdurlarına yönelik 157 numaralı acil yardım hattının hizmet ağını genişlettiği ve artık Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER-ALO 157) adı altında faaliyet göstererek yabancılara çok dilli bilgi, destek ve yardım sağladığı yönünde Hükümet'in verdiği bilgiyi de not etmektedir. Bu kapsamda vize ve oturma izinleri, uluslararası ve geçici koruma, denizde göçmen kaçakçılığı mağduru yabancılara yönelik hizmetler, insan ticareti mağdurlarının tespiti ve kurtarma operasyonlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Hükümet'in raporuna göre, bu hizmet önemli bir etki yaratmış ve 2020'de 596, 2021'de 637, 2022'de 1.024 ve 2023'ün ilk yarısında 265 mağdurun kurtarılmasını sağlamıştır.

Komite, Hükümet'i, insan ticareti mağdurlarına rehabilitasyonları ve iyileşmeleri için koruma ve yardım sağlanmasına yönelik çabalarını sürdürmeye teşvik etmektedir. Hükümet'ten, insan ticaretiyle mücadele irtibat görevlileri tarafından bu konuda alınan önlemler ve bunların insan ticareti mağdurlarının tespiti üzerindeki etkisi hakkında bilgi vermesini talep etmektedir. Ayrıca Hükümet'ten, tespit edilen ve kurtarılan insan ticareti mağdurları hakkında bilgi vermeye devam etmesini ve aldıkları koruma ve yardım (geçici oturma izinleri ve iyileşme süreleri dahil) hakkında bilgi vermesini talep etmektedir.

Komite, doğrudan Hükümet'e yönelttiği bir talepte diğer hususları da gündeme getirmektedir.

İş Teftişi Sözleşmesi, 1947 (No. 81) (onay: 1951)

Önceki yorum

Komite, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (TÜRK-İŞ) 20 Ekim 2023 tarihli Hükümet raporuyla birlikte iletilen gözlemlerini not etmektedir.

COVID-19 ve 2023 Şubat depremi önlemleri. Komite, Hükümet'in raporunda COVID-19 salgını sırasında işverenlerin iş yerlerinde yeterli iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili Sağlık Bakanlığı kılavuzlarına ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kılavuzlarına ve kontrol listelerine uyup uymadıklarını izlemek için Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı (RTB) tarafından çeşitli önlemler alındığına dair verdiği bilgileri not etmektedir. Sonuç olarak, 2021 yılında COVID-19 endişelerine ilişkin ihbar ve şikayetler sonrasında 195 iş yeri incelenmiştir. Ayrıca Komite, 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'de 11 ili vuran ve 14 milyon kişiyi etkileyen iki büyük depremle ilgili olarak Hükümet'in verdiği bilgileri not etmektedir. Ayrıca, iş müfettişlerinin, depremlerden kaynaklanan durumla bağlantılı olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İl Müdürlüklerine yapılan kısa süreli çalışma başvurularıyla ilgili 28.764 teftişi sonuçlandığını da not etmektedir. Buna ek olarak, Hükümet'in, işten çıkarma yasakları ve ücretsiz izinler de dahil olmak üzere, çalışma uygulamalarına ilişkin olası ihbar veya şikayetlerin ele alınması için teftişler yapılacağı bilgisini not etmektedir. ***Komite, Hükümet'in karşılaştığı zorlukları kabul etmekte ve iş teftiş faaliyetleriyle***

ilgili oldukları ölçüde, depremlere yönelik olarak alınan tedbirler hakkında güncel bilgi vermeye devam etmesini talep etmektedir.

Sözleşmenin 3(2) sayılı Maddesi. Göçle ilgili olarak iş müfettişlerine verilen ek görevler. Önceki yorumlarının ardından, Komite, Hükümet'in, Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yayımlanan Türkiye Düzensiz Göç Stratejisi Belgesi ve Ulusal Eylem Planı'na ilişkin açıklamalarını not etmektedir. Bu belgelere göre, ÇSGB (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı), aşağıdaki sorumluluklara sahiptir: (i) zorla çalıştırma, iş gücü sömürsü ve insan ticareti konusunda çalışma ve sosyal güvenlik müfettişlerine eğitim vermek; (ii) çalışma izni olmayan yabancı çalışanlara uygulanacak yaptırımlara ilişkin müfettişler ve denetçiler için yönergeler hazırlamak; (iii) düzensiz durumda bulunan göçmen çalışanlara dair istatistiksel bilgiler sağlamak; (iv) kayıt dışı istihdamı azaltmaya yönelik çalışan kurumlar ve kuruluşlardan oluşan bir çalışma grubu kurmak ve (v) kayıt dışı çalışan sayısını azaltmaya yönelik çabalar yürüten kurumların strateji ve eylem planlarına, düzensiz yabancı iş gücünü önlemeye yönelik önlemleri dahil etmek. Hükümet ayrıca, "Batı Balkanlar ve Türkiye'ye Yönelik Destek Programı" kapsamında tasarlanan ve Avrupa Birliği ile Avrupa Konseyi arasında Batı Balkanlar bölgesi ve Türkiye için iş birliği içinde uygulanan "Türkiye'deki Göçmenlerin ve İnsan Ticareti Mağdurlarının Haklarının Korunmasının Güçlendirilmesi" Projesi çerçevesinde 140 iş müfettişine insan ticaretiyle mücadele konusunda eğitim verildiğini bildirmektedir. Ancak Komite, Hükümet'in verdiği bilgilere göre, Haziran 2020 ile Mayıs 2023 arasında 672 göçmen çalışana çalışma izni/muafiyeti olmadan çalıştıkları için toplam 3.671.684 lira (120.953 ABD Doları) para cezası kesildiğini ve mevzuata aykırı olarak göçmen çalışan istihdam eden 330 iş yerine para cezası verildiğini endişeyle not etmektedir. Komite, iş teftişine ilişkin 2006 Genel Anketi'nin 78. paragrafında belirtildiği üzere, istihdamın yasalara uygunluğunu doğrulama işlevinin, şayet iş teftişinin tüm işçilerin hak ve çıkarlarını koruma ve çalışma koşullarını iyileştirme hedefiyle uyumlu olması isteniyorsa, tüm çalışanların yasal haklarının yeniden tesis edilmesi sonucunu doğurması gerektiğini bir kez daha hatırlatmaktadır. Bu bağlamda Komite, belirli İSG araçlarına ilişkin 2017 Genel Anketi'nin 452. paragrafında, savunmasız durumdaki çalışanların teftiş faaliyetleri sonucunda olumsuz sonuçlardan çekinmeleri halinde iş teftiş hizmetleriyle iş birliği yapmaya istekli olmayabileceklerini belirtmiştir. **Komite, Hükümet'ten bir kez daha, iş müfettişlerine göçmen çalışanlar veya göçmen serbest meslek sahipleri ile ilgili olarak verilen görevlerin, Sözleşme'nin 3(1) sayılı maddesinde belirtilen birincil görevlere uygun olarak, göçmen çalışanlar da dahil olmak üzere çalışanların korunmasını güvence altına alma temel amacına müdahale etmemesini sağlamak için önlemler almasını talep etmektedir. Komite ayrıca Hükümet'ten, iş müfettişlerinin düzensiz durumdaki göçmen çalışanlarla ilgili faaliyetleri hakkında, müfettişlik tarafından bu çalışanların haklarının uygulanmasını sağlamak için alınan özel tedbirler de dahil olmak üzere, daha fazla bilgi vermesini talep etmektedir. Bu bağlamda Komite, Hükümet'ten, iş müfettişlerinin genel zaman ve kaynaklarının bir**

kısmı olarak uygulamada düzensiz durumdaki göçmen çalışanların teftişine ayrılan iş müfettişliği zaman ve kaynaklarının yanı sıra iş ilişkilerinden dolayı hak ettikleri ücret ve sosyal güvenlik haklarını alan göçmen çalışanların sayısına ilişkin ayrıntılı bilgi sağlamasını talep etmektedir.

Madde 3, 5(b), 10 ve 16. Madencilik sektörü ve taşeronluk durumları da dahil olmak üzere İSG teftişleri. Önceki yorumlarının ardından Komite, Hükümet raporunda madencilik sektöründe yapılan teftişlerin ve uygulanan idari para cezalarının sayısına ilişkin verilen istatistikleri not etmektedir (2021'de 1.001 teftiş ve 337 para cezası, 2022'de 1.281 teftiş ve 330 para cezası ve Ocak-Mayıs 2023 arasında 19 teftiş ve 6 para cezası). Hükümet'in bu sektörde asıl işveren ve alt işveren ayrımı yapılmaksızın programlı teftişler yapıldığını ve potansiyel yüksek riskli olaylar nedeniyle yeraltı metal madenleri ve kömür madenleri başta olmak üzere tüm maden iş yerlerinde düzenli olarak yıllık teftişler yapıldığını bildirdiğini not etmektedir. Ayrıca Komite, 2017-2021 yılları arasında Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından bildirilen toplam iş kazası sayısının önemli düzeyde olmaya devam ettiğini (2017'de 359.866, 2018'de 431.276, 2019'da 422.837, 2020'de 384.605 ve 2021'de 511.639) ve 2023 yılının ilk beş ayında gerçekleştirilen toplam İSG teftiş sayısının, önceki yılların yıllık istatistiklerine kıyasla ciddi bir düşüşe işaret ettiğini (2020'de 3.837, 2021'de 15.666, 2022'de 17.842 ve Ocak-Mayıs 2023 arasında 167) not etmektedir. **Komite, Hükümet'ten, özellikle 2023 yılındaki ciddi düşüşe karşılık olarak, İSG teftişlerinin sayısını artırmaya yönelik alınan tedbirler hakkında bilgi vermeye devam etmesini talep etmektedir. Ayrıca Hükümet'ten, mümkün olan hallerde taşeron ve madencilik sektöründe çalışanların bulunduğu iş yerlerine ilişkin verileri ayrıştırarak, genel olarak iş yerlerinde gerçekleştirilen İSG teftişlerinin sayısı ve kaydedilen iş kazaları ve meslek hastalıklarına ilişkin istatistikler sağlamaya devam etmesini talep etmektedir. Ayrıca Komite, Hükümet'ten, iş müfettişliği yetkilileri ile işverenler ve çalışanlar veya onların örgütleri arasında iş birliğini sağlamak için yürürlükte olan düzenlemeler hakkında bilgi vermesini talep etmektedir.**

Madde 5(a), 7(3), 17 ve 18. Yeterince caydırıcı cezalar öngören yasa ve yönetmeliklerin etkili bir şekilde uygulanması. Teftiş hizmetleri ve adalet sistemi arasında etkin iş birliği. Önceki yorumlarına ek olarak Komite, Hükümet tarafından sağlanan ve 2020 ile 2023 yılları arasında İSG teftişi başına kesilen ceza sayısının düşük kaldığına dair bilgiyi not etmektedir (2020'de 694, 2021'de 2.831, 2022'de 4.292 ve Ocak-Mayıs 2023 arasında 65 ceza kesilmiştir). Ayrıca, İSG teftişleri sonucunda faaliyeti durdurulan işletmelerin sayısına ilişkin bilgi eksikliğine de dikkat çekmektedir. **Komite, Hükümet'ten, tespit edilen ihlal sayısına kıyasla uygulanan para cezaları ve yaptırımlara ilişkin istatistikler sunmaya devam etmesini ve iş teftişleri sonucunda faaliyeti durdurulan işletmelerin sayısına ilişkin istatistikler sunmasını talep etmektedir. Ayrıca Hükümet'ten, son dönemde uygulanan para cezalarının sayısındaki düşüşün nedeni hakkında bilgi vermesini talep etmektedir. Komite**

ayrıca Hükümet'ten, teftiş hizmetleri ile yargı arasında etkin iş birliğinin sağlanması için gerekli tedbirleri almaya devam etmesini ve bu konuda ayrıntılı bilgi vermesini talep etmektedir.

Madde 10 ve 16. İş müfettişlerinin sayısı, iş teftişlerinin sıklığı ve kapsamı. Komite, 2015 yılında toplam 974 iş müfettişi ve 2020 yılında 939 iş müfettişi olduğunu belirttiği önceki yorumlarını takiben, Hükümet tarafından Mayıs 2023 itibarıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı RTB'de toplam 928 iş müfettişinin istihdam edildiği bilgisini not etmektedir. Komite, Hükümet'in Haziran 2023'te Genel Müdürlüğün 100 iş müfettişi yardımcısını işe alacağını duyurduğu bilgisini not etmekle birlikte, Hükümet'in uzun yıllardır böyle bir işe alımın gerçekleştirileceğini belirttiğini de not etmektedir. Hükümet ayrıca, Başkanlık tarafından yürütülen iş teftişi faaliyetlerinin, özel riskler arz eden veya belirli risk eğilimli gruplara hizmet veren iş yerleri de dahil olmak üzere, çalışma ortamındaki sorunların değerlendirilmesi yoluyla belirlenen belirli alanlarda veya sektörlerde stratejik olarak planlandığını bildirmektedir. Komite, TÜRK-İŞ'in iş teftiş kurulunun kapasitesinin ve tüm öncelikli konularda teftiş ve yaptırım yetkisinin artırılması ve teftiş sürecinde müfettişlerin görevlerini bağımsız olarak yerine getirmelerini engelleyebilecek koşulların ortadan kaldırılması gerektiğini vurgulayan gözlemini not etmektedir. **Komite, Hükümet'ten, iş müfettişlerinin sayısının görevlerini etkin bir şekilde yerine getirebilmeleri için yeterli olmasını sağlamak üzere gerekli tedbirleri almasını ve iş yerlerinin, ilgili hükümlerin uygulanmasını sağlamak için gerekli sıklıkta ve kapsamlı bir şekilde teftiş edilmesini sağlamasını talep etmektedir. Komite, özellikle Hükümet'ten, yeni iş müfettişleri için ilan edilen işe alım sürecinin ilerleyişi hakkında bilgi vermesini talep etmektedir. Bu konudaki bilgi eksikliğine dikkat çeken Komite, Hükümet'ten bir kez daha iş teftiş sistemindeki müfettişlerin rolü, işlevleri ve yetkileri hakkında daha fazla bilgi vermesini talep etmektedir.**

Komite, doğrudan Hükümet'e yönelttiği bir talepte diğer hususları da gündeme getirmektedir.

Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı Sözleşmesi, 1949 (No. 98) (onay: 1952)

Önceki yorum

Komite, Uluslararası İşverenler Teşkilatı'nın (IOE) 30 Ağustos 2024 tarihinde aldığı, Sözleşmenin Türkiye tarafından uygulanmasına ilişkin Uluslararası Çalışma Konferansı Standartların Uygulanması Komitesi'nde (Konferans Komitesi) yapılan görüşmelere ilişkin gözlemlerini not etmektedir. Komite ayrıca, Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu'nun (KESK) ve Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu'nun (ITUC) sırasıyla 31 Ağustos ve 17 Eylül 2024 tarihlerinde alınan ve mevcut yorumda incelenen konularla ilgili olan gözlemlerini de not etmektedir. Komite, Hükümet'in bu gözlemlere verdiği yanıtları not etmektedir. Standartların Uygulanması Komitesi'nin sonuçlarının takibi (Uluslararası Çalışma Konferansı, 112. Oturum, Haziran 2024).

Komite, ÷lkede sendika karşıtı ayrımcılık vakalarının çokluğunu ve bu olguyla m¼cadele etmek için yasalarda ve uygulamada yeterince caydırıcı yaptırımların bulunmadığını endişeyle kaydettiği Haziran 2024'te gerçekleştirilen Sözleşmenin T¼rkiye tarafından uygulanmasına ilişkin Konferans Komitesinde yapılan tartişmayı not etmektedir. Komite aynı zamanda, toplu pazarlığın kapsamına ilişkin yasa ve uygulamadaki önemli boşlukları endişeyle not etmiştir. Konferans Komitesi, tartişmaları dikkate alarak, H¼k¼meti, sosyal taraflarla istişare halinde, aşağıdaki hususlarda uygun ve etkili tedbirler almaya davet etmiştir:

- olaęan¼st¼ hal kanun h¼km¼nde kararnameleri kapsamında sendika üyesi oldukları gerekçesiyle ihraç edildikleri iddia edilen kişiler hakkında, adil yargılamanın t¼m g¼vencelerini sunan usuller çerçevesinde bağımsız, hızlı ve derinlemesine bir soruştırma y¼r¼t¼lmesini sağlamak;
- hem kamu hem de özel sektörde sendika üyesi olan çalışanların işten çıkarılması da dahil olmak ¼zere sendika ayrımcılığına karşı etkili ve caydırıcı yaptırımlar uygulamak ve bu t¼r önyargılara maruz kalan çalışanların uygun z¼m yollarına (işe iade, maddi tazminat vb. dahil) başvurma hakkına sahip olmalarını sağlamak;
- sendika karşıtı ayrımcılık vakalarının etkili ve zamanında soruşturulması ve z¼me kavuşturulması için adli ve adli olmayan mekanizmaları kapsamlı bir şekilde gözden geçirmek;
- hem kamu hem de özel sektörde sendika karşıtı ayrımcılığa ilişkin veri toplamak için sağlam bir sistem kurmak;
- meşru sendikal faaliyetlere m¼dahale edilmesini ve sendika üyeleri ve çalışanlara karşı şiddet kullanılmasını önlemek;
- 6356 sayılı Kanun'un 34. maddesini, sektörler arası bölgesel veya ulusal anlaşmalar yapmak isteyen özel sektör taraflarına bu imkanı sağlamak amacıyla tadil etmek;
- azınlık sendikalarının Sözleşme kapsamında korunan haklarını kullanabilmelerini sağlamak;
- sendika çoğunluk belgelerinin yasal geçerliliğine ilişkin mahkeme işlemlerinin makul bir s¼re içinde sonuçlandırılmasını sağlamak; rg¼tlenme zg¼rl¼ę¼, toplu pazarlık ve end¼striyel ilişkiler Sözleşme ve Tavsiye Kararlarının Uygulanmasına İlişkin Uzmanlar Komitesi Raporu rg¼tlenme zg¼rl¼ę¼, toplu pazarlık ve end¼striyel ilişkiler 343.
- kamu sektör¼nde toplu pazarlığın maddi kapsamı ¼zerindeki kısıtlamaları kaldırmak ve ilgili tarafların m¼zakere konularını özerk bir şekilde belirleyebilmelerini sağlamak amacıyla 4688 sayılı Kanun'un 28. maddesini değiştirmek;

- yazılı bir sözleşmesi olmayan cezaevi personeli, geçici çalışanlar ve kamu görevlilerinin Sözleşme kapsamındaki örgütlenme ve toplu pazarlık haklarını etkin bir şekilde kullanabilmelerini sağlamak üzere mevcut mevzuatta değişiklik yapmak;
- olağanüstü hal yetkilerine dayanılarak sendika üyelerinin işten çıkarılmasına karşı etkili ve hızlı çözüm yolları sağlamak;
- bağımsızlığını ve tarafsızlığını sağlamak amacıyla kamu çalışanları tahkim kurulu üyelerinin atanma yöntemini gözden geçirmek;
- polis ve güvenlik güçlerini, yargıyı ve idareyi sendikal haklar konusunda eğitmek için bilinçlendirme kampanyaları ve programları hazırlamak ve uygulamak;
- Uzmanlar Komitesi'nin bir sonraki oturumundan önce talep ettiği eksik bilgileri, bu tavsiyelerin uygulanması için alınan tedbirler ve elde edilen sonuçlar hakkında ayrıntılı bilgi ile birlikte sunmak.

Konferans Komitesi, Hükümet'i, Komitenin tüm tavsiyelerini etkin bir şekilde uygulamak üzere ILO'nun teknik desteğinden yararlanmaya davet etmiştir.

Sözleşme'nin 1–6. Maddeleri. Sözleşme'nin kişisel kapsamı. Hapishane personeli. Komite, daha önceki yorumlarında da Hükümet'ten, cezaevi personelinin toplu sözleşme görüşmelerinde kendi seçtikleri örgütler tarafından etkili bir şekilde temsil edilebilmelerini sağlamak için gerekli tedbirleri almasını talep etmiştir. Komite, Hükümet'in (i) 2023 tarihli bir Anayasa Mahkemesi kararının daire başkanları, fakülte dekanları, enstitü ve yüksekokul müdürleri ve yardımcılarının sendika kurmalarına ve sendikalara üye olmalarına izin verdiğine işaret ederek, kamu gücündeki rollerinin onları otomatik olarak sendika üyeliğinden men etmediğini ve bu kararın gerekçesinin, sendika üyesi olamayacak kamu görevlileri kategorisinin daraltılması için teşvik edici bir içtihat işlevi görebileceğini belirttiğini not etmektedir. Hükümetin belirttiklerini dikkate alan Komite, Sözleşme hükümleri uyarınca, cezaevi personelinin, müzakerelerde kendi seçtikleri örgüt tarafından temsil edilme hakkını da içeren toplu pazarlık hakkına sahip olduğunu hatırlatmaktadır. ***Dolayısıyla Komite bir kez daha Hükümet'i, 4688 sayılı Kanunun 15. bölümünün gözden geçirilmesi de dahil olmak üzere, cezaevi personelinin toplu sözleşme görüşmelerinde kendi seçtikleri örgütler tarafından etkili bir şekilde temsil edilebilmelerini güvence altına almak için gerekli tedbirleri almaya davet etmektedir.***

Yazılı bir sözleşme olmaksızın çalışan geçici çalışanlar ve kamu görevlileri. Komite, daha önceki yorumlarında, Hükümet'ten, öğretmenler, hemşireler ve ebelerin yanı sıra yazılı bir sözleşmesi olmayan kamu görevlilerini de içeren geçici çalışanların Sözleşme'de yer alan hakları kullanabilmelerini sağlamasını talep

etmiştir. Komite, bu çalışanların 4688 sayılı Kanun uyarınca kurulan sendikalara üye olamayacaklarını, çünkü kanunun 3. maddesi uyarınca herhangi bir kadro veya pozisyonda istihdam edilmediklerini tekrarlamakla birlikte, Hükümet'in Üçlü Danışma Kurulu'nun Ekim 2023'te Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda sosyal diyalog teması altında toplandığını belirttiğini not etmektedir. Bakan'ın başkanlığında gerçekleştirilen toplantıda Bakanlık, bağlı kuruluşlar, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ), Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İŞ), Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) ve Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) temsilcileri ülkenin bu alandaki sorunlarını ele almışlardır. Konfederasyonlar, sendikalar, hukuk uzmanları ve akademisyenlerle birlikte derhal çalışmaya başlayacak olan alt çalışma komitelerinin oluşturulmasına karar verilmiştir. Alt çalışma komitesi ilk toplantısını 23 Mayıs 2024 tarihinde gerçekleştirmiş ve mevcut toplu iş mevzuatındaki zorluklara odaklanarak bu konudaki olası değişiklikleri değerlendirmiştir. İkinci toplantının 26 Haziran 2024 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır. ***Hükümetin belirttiği hususları dikkate alan Komite, Hükümetin, ya 4688 sayılı Kanun kapsamında kurulan örgütlere katılmalarına izin verecek şekilde kanunda değişiklik yaparak ya da kendi örgütlerini kurabilecekleri bir çerçeve sağlayarak, yazılı bir sözleşme olmaksızın çalışan geçici çalışanların ve kamu görevlilerinin örgütlenme ve toplu pazarlık haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik ilerlemeleri yakın zamanda bildirmesini beklemektedir. 344 Sözleşme ve Tavsiye Kararlarının Uygulanmasına İlişkin Uzmanlar Komitesi Raporu Örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık ve endüstri ilişkileri***

Madde 1, 2 ve 3. Olağanüstü hal kararnameleri kapsamında kamu sektöründe kitlesel ihraçlar. Komite, daha önceki yorumlarında, 2016 yılında meydana gelen darbe girişiminin ardından Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri kapsamında gerçekleştirilen ihraçların gerçekte sendika karşıtlığı nedeniyle yapıldığını iddia eden kamu görevlilerinin, kendilerini sendika karşıtlığı nedeniyle yapılan ihraçlara karşı koruyacak etkili, hızlı ve adil bir prosedüre erişemediklerini derin bir endişeyle kaydetmiştir. Bu nedenle Komite, Hükümet'i, bu tür iddiaların etkili ve hızlı prosedürler çerçevesinde bağımsız, hızlı ve derinlemesine soruşturulmasını sağlamak için uygun önlemleri almaya davet etmiştir. Komite, KESK'in bu konudaki son gözlemlerine dayanarak, aynı durumun devam ettiğini ve ihraç edilen KESK üyelerinin neredeyse yüzde 60'ının adalet talep etmeye devam ettiğini not etmektedir. KESK, işlerine geri dönme hakkını elde etmiş olanların dahi bir kısmının güvenlik soruşturmaları nedeniyle görevlerine iade edilmediğini iddia etmektedir ve Hükümet de bu iddiaya yanıtında herhangi bir itirazda bulunmamaktadır. Komite, Hükümet'in Soruşturma Komisyonu'nun başvurulara ilişkin inceleme ve değerlendirmelerini 7075 sayılı Kanun'da belirtilen usul ve esaslara uygun olarak gerçekleştirdiği ve bu nedenle KESK üyelerinin kasıtlı

olarak hedef alındığının söylenmesinin yanlış olduğu yönünde tekrarladığı görüşü not etmektedir. Hükümet, Soruşturma Komisyonunun başvuruları değerlendirirken öncelikli odak noktasının, bireylerin bir terör örgütünün emir ve talimatları doğrultusunda hareket edip etmediklerini tespit etmek olduğunu yinelemektedir. Hükümet, her bir vakada işten çıkarma gerekçelerinin ve toplanan verilerin dikkatle incelendiğini de eklemektedir. Ayrıca, yargı makamları tarafından verilen kararlar Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden takip edilmiştir. Komite, Hükümet'in (i) Soruşturma Komisyonu'nun Faaliyet Raporu'nda ayrıntılı olarak açıklanan kararlarının ilgili kurumlara bildirildiği ve başvurulardan olumlu sonuç alanların ilgili kurum veya Yükseköğretim Kurulu tarafından görevlerine iade edildiği; (ii) memnun olmayan kişilerin Ankara'daki dokuz İhtisas İdare Mahkemesi'ne başvurabileceği ve (iii) ihraçların ulusal güvenliğe yönelik tehditleri ortadan kaldırmayı amaçlayan anayasal ve yasal hükümlere uygun olarak gerçekleştirildiği yönündeki açıklamalarını not etmektedir. Hükümete göre, güvenlikle ilgili konular çalışma hayatıyla ilgili konulardan ayırdır ve hiçbir sendikalı yasadışı eylemlerin sonuçlarından muaf olmadığı için, sendikalılar Türk Ceza Kanunu, Terörle Mücadele Kanunu ve Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na aykırı olarak terör örgütü üyesi oldukları veya terör eylemlerine katıldıkları şüphesiyle gözaltına alınmışlardır. Komite, Hükümet tarafından sağlanan bilgilerden, Soruşturma Komisyonu'nun çalışmalarında, sendika karşıtlığı ile ilgili ayrımcılık iddialarını yeterince incelemek için dikkate alındığı ve güvenceler tesis edildiği sonucunun çıkarılamayacağını bir kez daha not etmektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in Haziran 2024'te Konferans Komitesine verdiği ve Cumhurbaşkanı'nın 2019'da bir yargı reformu stratejisi başlattığı ve bu stratejinin bir parçası olarak Mart 2024'te yayınlanan Sekizinci Yargı Paketinin, dava süreçlerini kısaltmak için 2013'te kurulan İnsan Hakları Tazminat Komisyonunun görev ve yetkilerini genişlettiği bilgisini yinelediğini not etmektedir.

Yukarıda belirtilenler ışığında Komite, Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri kapsamında gerçekleştirilen ihraçların gerçekte sendika karşıtlığından kaynaklandığını iddia eden kamu görevlilerinin, kendilerini sendika karşıtlığından dolayı ihraçlara karşı koruyacak etkili, hızlı ve adil bir prosedüre erişimlerinin olmamasından duyduğu derin endişeyi bir kez daha ifade etmektedir. Dolayısıyla Komite bir kez daha Hükümet'i, bu tür iddiaların etkili ve hızlı usuller çerçevesinde bağımsız, hızlı ve derinlemesine soruşturulmasını sağlamak üzere daha fazla gecikmeden uygun tedbirleri almaya davet etmektedir. Komite, Hükümet'ten bu konuda atılan adımlar ve Sekizinci Yargı Paketi bağlamında İnsan Hakları Tazminat Komisyonu'nun etkisi hakkında bilgi vermesini talep etmektedir.

Sendika üyelerinin işten çıkarılması için olağanüstü hal yetkilerinin kullanılmaya devam edilmesi. Komite, daha önceki yorumlarında, KESK'in

olağanüstü halin sona ermesine rağmen vali ve bakanlıkların 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin geçici 35. maddesini kullanmaya devam ederek 29 Kasım 2021 tarihinde Diyarbakır'da Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM-SEN) üyesi 21 öğretmeni ihraç ettiği yönündeki gözlemine ilişkin Hükümet'ten yorumlarını sunmasını talep etmiştir. (Örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık ve endüstriyel ilişkiler, Sözleşme ve Tavsiye Kararlarının Uygulanmasına İlişkin Uzmanlar Komitesi Raporu, Örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık ve endüstriyel ilişkiler 345) ***Bu konuda yeni bir bilgi olmamasından ötürü üzüntü duyan Komite, Hükümet'ten sendika üyelerinin işten çıkarılması için olağanüstü hal yetkilerinin kullanılmaya devam edildiği iddiasına ilişkin yorumlarını sunmasını talep etmektedir.***

Madde 1. Sendika karşıtlığı kaynaklı işten çıkarmalara karşı yeterli koruma. Özel sektör. Önceki yorumlarında Komite, mevcut mevzuat uyarınca: (i) adli makamların hiçbir koşulda özel sektör işverenine işe iade kararı veremeyeceğini; (ii) 6356 sayılı Kanun'un (Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu) 25(4) maddesinin, işten çıkarma dışındaki sendika karşıtlığı kaynaklı ayrımcılık eylemlerinde “sendikal tazminat” için çalışanın yıllık ücreti olan asgari bir miktar belirlediğini, ancak sendika karşıtlığı kaynaklı işten çıkarma durumlarında kanunda ne asgari bir miktarın ne de bir tavanın belirlenmediğini, konunun yargı makamının takdirine bırakılmış gibi görüldüğünü ve (iii) Hükümetin sendika karşıtlığı kaynaklı işten çıkarmalar için mevcut başka bir ceza veya yaptırıma atıfta bulunmadığını ve 6356 sayılı Kanun'un cezai hükümler içeren 78. maddesinin sendika karşıtlığı kaynaklı ayrımcılık konusunda sessiz kaldığını belirtmiştir. Komite, Hükümet açısından mevzuatın ayrımcı eylemlere karşı yeterli koruma ve caydırıcı yaptırımlar sağladığını belirtmektedir. Hükümet, özellikle (i) 4857 sayılı İş Kanunu'nun haksız işten çıkarmalara ilişkin hükümlerinin, zorunlu işe iadeyi gerektirmeyen ancak yeterli tazminatı öngören 1982 tarihli Hizmet İlişkisine Son Verilmesi Sözleşmesi (No. 158) doğrultusunda tasarlandığını; (ii) 6356 sayılı Kanun'un 17, 19 ve 25. maddelerinin ihlali halinde hem tazminat, hem idari para cezası hem de işe iade davası yaptırımlarının öngörüldüğünü; (iii) istihdamda sendika karşıtı ayrımcılık vakalarında işe iade ve tazminat davalarının 6356 sayılı Kanun'un 25. maddesinde düzenlendiğini ve (iv) 5237 sayılı Ceza Kanunu'nun 118. maddesinin, bir kimseye karşı bir sendikaya üye olmaya veya olmamaya, sendikanın faaliyetlerine katılmaya veya sendikadaki ya da sendika yönetimindeki görevinden ayrılmaya zorlamak amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişinin altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmasını öngördüğünü tekrarlamaktadır. Sendika karşıtlığı kaynaklı nedenlerle işten çıkarılan bir çalışana ödenecek tazminat miktarına ilişkin olarak Komite, 6356 sayılı Kanun'da “sendikal tazminat” miktarını belirleyen özel bir hüküm bulunmadığını, bunun belirlenmesinin hakim takdirine bırakıldığını hatırlatmaktadır. Ayrıca Komite,

3410 sayılı davada Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi tarafından bu konuda formüle edilen tavsiyeleri hatırlatmaktadır. **Yukarıdakiler ışığında, Komite bir kez daha Hükümeti, sosyal taraflarla tam istişare halinde, özel sektörde sendika karşıtlığı kaynaklı işten çıkarmalara karşı etkili ve yeterince caydırıcı yaptırımlar uygulanması için uygun tedbirleri almaya davet etmektedir. Komite ayrıca Hükümet'ten, sendika karşıtlığı kaynaklı nedenlerle işten çıkarılan çalışanlara verilen tazminat miktarının belirlenmesine ilişkin adli uygulama hakkında bilgi vermesini talep etmektedir. Son olarak, bu konuda dikkatine sunulan herhangi bir bilginin yokluğunda Komite, Hükümeti, ITUC'un, bir mahkemenin şirketin Haziran 2022'de sendika ile müzakerelere başlamasına karar vermesinin ardından, tamamı Türkiye Ağaç ve Kağıt Sanayii İşçileri Sendikası (AGAÇ-İŞ) üyesi olan 180 çalışanın işten çıkarıldığını iddia eden gözlemine ilişkin yorumlarını sunmaya çağırmaktadır.**

Kamu sektöründe sendika karşıtı ayrımcılık. Daha önceki yorumlarında şu aşağıdaki hususları gözlemlemiştir: (i) 4688 sayılı Kanun'un 18. maddesi, nakiller ve işten çıkarmalar dahil olmak üzere sendika karşıtlığı kaynaklı ayrımcılığı yasaklarken, Kanun'un 38/b bölümünde öngörülen para cezası, Kanun'un bu tür eylemleri yasaklayan 18. maddenin ihlallerini kapsamadığından, istihdamla ilgili karşıtlığı kaynaklı ayrımcılık eylemlerine uygulanabilir görünmemektedir ve (ii) aynı husus Ceza Kanunu'nun 118. maddesi için de geçerlidir. Komite, Hükümet'in yukarıda belirtilen hükümlerin her türlü ayrımcılığa karşı yeterli koruma sağladığını yinelemesine rağmen, sendika karşıtlığı kaynaklı ayrımcılığa maruz kalan kamu sektörü çalışanlarına tazminat ödenmesine izin veren diğer yasal hükümleri belirtmediğini not etmektedir. Bu nedenle Komite, mevzuatın sendika karşıtlığı kaynaklı ayrımcılık mağdurlarına (işten çıkarmalar dahil) tazminat ödenmesini veya sendika karşıtlığı kaynaklı ayrımcılıktan sorumlu olanlara karşı herhangi bir yaptırım öngörmediğini bir kez daha belirtmekten öteye gidememektedir. 346 Sözleşme ve Tavsiye Kararlarının Uygulanması Hakkında Uzmanlar Komitesi Raporu Örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık ve endüstriyel ilişkiler **Bu nedenle Komite bir kez daha Hükümet'i, sosyal taraflarla tam istişare halinde, kamu sektöründe sendika karşıtlığı kaynaklı ayrımcılığa karşı yeterli korumanın sağlanması için, hem mesleki hem de mali açıdan uğranılan önyargıların tam olarak telafi edilmesini sağlayarak ve etkili ve yeterince caydırıcı yaptırımlar öngörerek, mevzuatta hüküm bulunmasını sağlamak için uygun önlemleri almaya davet etmektedir. Komite, Hükümet'ten bu konuda atılan adımlar hakkında bilgi vermesini ve KESK'in 2023 ve 2024 yıllarında yaklaşık 30 üyesinin sendika karşıtlığı kaynaklı olarak nakledildiğini ileri sürdüğü gözlemlerine ilişkin yorumlarını sunmasını talep etmektedir.**

Özel ve kamu sektörlerinde sendika karşıtlığı kaynaklı ayrımcılığa ilişkin veri toplanması. Komite, Hükümet'ten hem özel sektörde hem de kamu sektöründe

sendika karşıtlığı kaynaklı ayrımcılıkla ilgili veri toplamak için bir sistem kurmasının talep edildiğini hatırlatmaktadır. Komite, Hükümet'in aşağıdaki hususları belirttiğini not etmektedir: (i) çalışmalar UYAP sistemi içindeki "dağıtım bürosu" tarafından başlatılmıştır. Ancak, bu büronun kapasitesi ve yargı organlarının ağır iş yükü ve çok sayıda vaka, gerçek sendika karşıtlığı kaynaklı ayrımcılığın tespit edildiği vakaların yasal kayıt altına alınması sistemini ağırlaştırmaktadır; (ii) Alo 170 hattı da çalışma ve sosyal güvenlik konularında her türlü bilgiyi almak için uygun bir araçtır ve (iii) ILO ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından ortaklaşa yürütölen "Çalışma Hayatında Sosyal Diyalogun Geliştirilmesi" projesi kapsamında sosyal taraflarla birlikte hazırlanan "Özel Sektör ve Kamu Sektöründe Sendikal Ayrımcılığın Tespitine Yönelik. Veri Toplama Sistemi Oluşturma Yöntemleri ve Türkiye için Model Önerisi" başlıklı rapor 3 Ekim 2018 tarihinde yayımlanmıştır. Ancak, raporda özetlenen çabalara rağmen, Türkiye için somut bir model önerisi geliştirilemediği gibi, sendikal ayrımcılık verilerinin raporlanması için bir ölçüt oluşturabilecek başka ölkeler de mevcut değildir. Komite ayrıca, Hükümet'in, bir işten çıkarmanın sendika üyeliği veya faaliyeti nedeniyle olup olmadığının mahkeme kararlarıyla belirlendiğini yinelediğini; ancak mahkeme süreçleri ve davaların süresi göz önüne alındığında, gerekli bilgilerin izlenmesi ve kaydedilmesindeki zorlukların ciddi düzeyde olduğunu ve şu anda sendikal ayrımcılıkla ilgili güvenilir veri elde etmenin mümkün olmadığını belirtmektedir. ***Bu konuda kayda değer bir ilerleme kaydedilmemesini üzüntüyle karşılayan Komite, sendika karşıtlığı kaynaklı ayrımcılıkla ilgili veri toplama sisteminin kurulması yönünde somut adımlar atılması gerektiğini bir kez daha vurgulamakta ve Hükümet'ten bir sonraki raporunda bu konudaki gelişmeler hakkında bilgi vermesini beklemektedir.***

Madde 2. Müdahale eylemlerine karşı yeterli koruma. Toplu sözleşme ikramiyesi. Komite, Sağlık Hizmetleri Sendikası'nın (SAHİM-SEN), toplu iş sözleşmesi ikramiyesinin yalnızca ilgili sektörde sendika üyeliğine hak kazanan toplam kamu görevlisi sayısının en az yüzde ikisini temsil eden kamu görevlileri sendikalarına üye olanlara ödenmesine ilişkin gözlemlerini not etmiştir. Komite, Hükümet'in, Anayasa Mahkemesi'nin 18 Ocak 2024 tarihli kararının ardından, toplu sözleşme ikramiyelerinden yararlanmak için yüzde 2 barajını aşan kamu görevlileri sendikalarına üye olmayı gerektiren kuralın iptal edildiğine ilişkin açıklamasını not etmektedir. Anayasa Mahkemesi, kamu görevlilerinin sendikalara üye olma zorunluluğu olmamasına rağmen, toplu sözleşme ikramiyelerinin yalnızca söz konusu sendikaların üyelerine verilmesi uygulamasının yeni sendikaların kurulması ve çalışanların istedikleri sendikaya üye olma özgürlüğü üzerinde kısıtlayıcı bir etkisi olduğunu belirtmiştir. Komite, Mahkeme kararını gereği gibi dikkate almaktadır.

Madde 4. Toplu pazarlığın desteklenmesi. Sektörler arası pazarlık. Komite daha önceki yorumlarında, kamu sektöründe “kamu toplu iş sözleşmesi çerçeve protokolleri” ile sonuçlanan sektörler arası pazarlığın mümkün olduğunu, ancak özel sektörde böyle bir durumun söz konusu olmadığını belirtmişti. Komite, Hükümet'ten, 6356 sayılı Kanun'un 34. maddesinin, özel sektördeki tarafların arzu etmeleri halinde sektörler arası bölgesel veya ulusal anlaşmalar yapma imkanlarını kısıtlamayacak şekilde değiştirilmesi amacıyla sosyal ortaklarla yeni bir istişare süreci başlatmasını talep etmiştir. Komite, Hükümet'in mevcut sistemin Türkiye'deki uzun ve köklü bir endüstri ilişkileri sisteminin ürünü olduğunu ve bölgesel ve ulusal düzeyde sektörel anlaşmalar yapmak isteyen tarafları engellemediğini bir kez daha belirtmekle birlikte, Hükümet'in, değişiklikler üzerinde gerekli uzlaşmaya varmaları halinde sosyal taraflarca ortaklaşa yapılacak mevcut toplu pazarlık sistemine ilişkin değişiklik önerilerini değerlendirmeye hazır olduğunu not etmektedir. Örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık ve endüstriyel ilişkiler Sözleşme ve Tavsiye Kararlarının Uygulanmasına İlişkin Uzmanlar Komitesi Raporu Örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık ve endüstriyel ilişkiler 347 Bu bağlamda Hükümet, Üçlü Danışma Kurulu bünyesinde sosyal tarafların katılımıyla 2024 yılı başında başlayan yasama sürecinin altını çizmektedir. **Komite, Hükümet'ten 6356 sayılı Kanun'un 34. maddesinin değiştirilmesine ilişkin gelişmeler hakkında bilgi vermesini talep etmektedir.**

Pazarlık temsilcisi olmak için gerekenler. Özel sektör. En fazla temsil gücüne sahip sendikanın belirlenmesi ve azınlık sendikalarının hakları. Komite, 6356 sayılı Kanun'un 41(1) maddesinin işletme düzeyinde toplu iş sözleşmesi temsilcisi olabilmek için sendikanın belirli bir iş kolunda çalışan çalışanların en az yüzde 1'ini, iş yerinde çalışan çalışanların yüzde 50'sinden fazlasını ve toplu iş sözleşmesi yapabilmek için işletmede çalışan çalışanların yüzde 40'ını temsil etmesi gerektiğini belirttiğini hatırlatmaktadır. Komite, önceki yorumlarında, 2015 yılında işletme düzeyinde pazarlık temsilcisi olmak için iş kolu temsil barajının yüzde 3'ten yüzde 1'e düşürülmesinin sendikalaşma oranı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu belirtmiş ve iş kolu barajının kaldırılmasının sendikalaşma oranı ve sendikaların, özellikle de büyük konfederasyonlara bağlı olmayan bağımsız sendikaların toplu pazarlık mekanizmasını kullanma kapasitesi üzerinde benzer şekilde olumlu bir etkisi olacağını değerlendirmiştir. Komite, ITUC'un yüzde 1'lik barajın çeşitli önemli sektörlerdeki önemli sendikal örgütlerin toplu pazarlık yapmasını engellediğine işaret eden gözlemlerini not ederken, sendika üyeliğinin zaman içinde toplanması ve hesaplanması yöntemini de sorgulamaktadır. Komite, Hükümet'in, yüzde 1 barajının güçlü sendikaların toplu iş sözleşmelerine taraf olmalarını ve böylece çalışanların sendikal haklardan daha etkin bir şekilde yararlanmalarını sağladığı yönündeki önceki açıklamalarını yinelediğini not etmektedir. İstatistiklerle ilgili olarak Komite, Hükümet'in ITUC'a verdiği (i) sendika

üyelik istatistiklerinin, sendikaların üyelerinin haklarını korumak ve geliştirmek ve faaliyetlerini düzenlemek için uymaları gereken kuralları düzenleyen 6356 sayılı Kanun çerçevesinde yayınlandığını; (ii) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın bu istatistikleri e-devlet kapısı üzerinden yapılan üyelik bildirimlerine ve Sosyal Güvenlik Kurumu'na yapılan çalışan bildirimlerine dayandığı ve (iii) veriler tamamen dijital platformlardan aktarıldığı için Bakanlığın bunlara müdahale etme imkanının bulunmadığı yönündeki yanıtını not etmektedir. Hükümet, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Temmuz 2024 tarihli istatistiklere ilişkin tebliğine göre, Türkiye'de 102'si 7 çalışan sendikası konfederasyonuna bağlı ve 129'u bağımsız olmak üzere 231 sendika bulunduğuna ifade etmektedir. Altmış iki sendika toplu pazarlık için gerekli olan yüzde 1 barajını geçmektedir ve bunların 57'si üç büyük konfederasyona, yani TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve DİSK'e bağlı sendikalar. Bununla birlikte Komite, (i) yüzde 1'lik iş kolu barajının uygulanması nedeniyle ülkedeki sendikaların dörtte üçüne yakınının pazarlık temsilcisi olmaya hak kazanamayacağını; (ii) toplu pazarlık amacıyla örgütlerin tanınmasını düzenleyen kuralların kombinasyonunun ülkede toplu pazarlığın gelişimine katkıda bulunmadığını ve (iii) ILOSTAT'a göre, 2019 yılında Türkiye'deki çalışanların yüzde 7,4'ünün bir toplu sözleşme kapsamında olduğunu gözlemlemeye devam etmektedir. **Hükümet'in, sosyal tarafların bu konuda uzlaşmaya varması halinde 6356 sayılı Kanun'un 41(1). maddesinin değiştirilmesine yönelik teklifleri değerlendirmeye hazır olduğunu teyit ettiğini belirten Komite, Hükümet'i bir kez daha, sosyal taraflarla tam istişare halinde, (i) 6356 sayılı Kanun'un 41(1). maddesinin, daha fazla çalışan örgütünün işverenlerle toplu pazarlık yapabilmesini sağlayacak şekilde değiştirilmesi için uygun tedbirleri almaya ve (ii) hiçbir sendikanın münhasır pazarlık temsilcisi olma koşullarını karşılamadığı durumlarda, azınlık sendikalarının en azından kendi üyeleri adına ortaklaşa veya ayrı ayrı toplu veya doğrudan bir sözleşme imzalayabilmelerini sağlamak üzere mevzuatta değişiklik yapmak için uygun tedbirleri almaya davet etmektedir. Komite ayrıca Hükümet'ten bu konuda atılan adımlar hakkında bilgi vermesini talep etmektedir. Komite ayrıca Hükümet'ten, yüzde 1'lik iş kolu barajını geçenler de dahil olmak üzere ülkedeki sendika sayısı, imzalanan ve yürürlükte olan toplu sözleşme sayısı ve kapsam dahilindeki çalışan sayısına ilişkin bilgi sağlamaya devam etmesini talep etmektedir. 348 Sözleşme ve Tavsiye Kararlarının Uygulanması Hakkında Uzmanlar Komitesi Raporu Örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık ve endüstriyel ilişkiler**

Madde 4 ve 6. Devlet yönetiminde görev almayan kamu görevlilerinin toplu sözleşme hakları. Toplu pazarlığın maddi kapsamı. Komite daha önceki yorumlarında, 2012 yılında değiştirilen 4688 sayılı Kanun'un 28. maddesinin toplu sözleşmelerin kapsamını sadece "sosyal ve mali haklar" ile sınırlandırdığını,

dolayısıyla çalışma süresi, terfi ve kariyer gibi konuların yanı sıra disiplin yaptırımlarını kapsam dışı bıraktığını belirtmiştir. Bu bağlamda Komite, KESK'in kamu çalışanlarına yönelik toplu pazarlık çerçevesinin müzakereleri ekonomik haklarla sınırladığını ve çalışma hayatının diğer yönlerinin tartışılmasına izin vermediğini vurgulayan 2024 tarihli gözlemlerini dikkate almaktadır. Komite, Hükümet'in (i) bazı kamu görevlilerinin, özellikle de stratejik sektörlerde veya sözleşmeli olarak çalışanların, sendikal faaliyetlerine ilişkin kısıtlamalarla karşı karşıya olduğunu ve bu kısıtlamaların hem ulusal çıkarlarla hem de uluslararası Sözleşmelerle tutarlı olmasına rağmen, tüm kamu görevlilerinin yeterli temsile sahip olmasını sağlamak için sürekli izlemenin gerekli olduğunu; (ii) 2012 değişikliğinin kamu sektöründe toplu pazarlığın maddi kapsamını önemli ölçüde genişlettiğini ve kamu görevlileri sendikaları ve konfederasyonlarının daha önce kamu makamları tarafından tek taraflı olarak alınan kararlara ve karar alma süreçlerine katılmalarını ve müdahale etmelerini sağladığını; (iii) bu süreç sonucunda kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarında birçok iyileştirme yapıldığını ve (iv) izin hakları, disiplin affının getirilmesi, deneme süresi içinde kınama cezası alanların işine son verilmesi uygulamasının kaldırılması, disiplin kurullarında sendika temsilcilerinin bulunması ve engelli memurlara ilişkin önemli düzenlemeler gibi diğer konularda da ilerleme kaydedildiğini yinelediğini not etmektedir. ***Yukarıda belirtilenler ışığında Komite, Hükümet'ten, Devlet yönetiminde görev almayan kamu görevlilerine ilişkin toplu pazarlığın hem yasada hem de uygulamada tam olarak maddi kapsamı hakkında daha fazla bilgi vermesini talep etmektedir.***

Kamu sektöründe toplu pazarlık. Temsil gücü en yüksek şube sendikalarının katılımı. Komite, 4688 sayılı Kanun'un 29. maddesi uyarınca, Kamu İşveren Heyeti (KİH) ve Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti'nin (KGSH) kamu hizmetinde imzalanan toplu sözleşmelerin tarafları olduğunu hatırlatmaktadır. Her ne kadar iş kolunda en fazla temsil kabiliyetine sahip sendikalar KGSH'de temsil edilseler ve iş koluna özgü teknik komitelerde pazarlıklara katılsalar da, KGSH içindeki rolleri, özellikle taleplerinin genel nitelikte olduğu veya birden fazla hizmet kolunu ilgilendirdiği durumlarda, toplu sözleşme teklifinde bulunma haklarının olmaması nedeniyle kısıtlanmıştır. Bu nedenle Komite, Hükümet'ten 4688 sayılı Kanun'un ve uygulamasının, Devlet yönetiminde görev almayan kamu görevlilerine ilişkin olarak, birden fazla hizmet kolunu ilgilendirebilecek konular da dahil olmak üzere, her bir hizmet kolundaki en çok temsil yetkisine sahip sendikaların toplu sözleşme teklifinde bulunmasına imkan vermesini sağlamasını talep etmiştir. Komite, Hükümet'in, her bir iş kolu için oluşturulan teknik komite içerisinde iş kolu sendikalarının temsilci rolüne ilişkin daha önceki açıklamasını yinelemekle yetindiğini not etmektedir. ***Komite bir kez daha Hükümet'ten, birden fazla iş kolu için geçerli olan toplu sözleşmelerin imzalanması***

bakımından KGSHS'de en fazla temsil kabiliyetine sahip iş kolu sendikalarının etkin bir şekilde oynadığı rol hakkında spesifik bilgi sağlamasını talep etmektedir.

Kamu Görevlileri Hakem Kurulu. Daha önceki yorumlarında Komite, Hükümet'ten, Kurul'un bağımsızlığını ve tarafsızlığını daha açık bir şekilde ortaya koymak ve tarafların güvenini kazanmak için Kurul üyelerinin atanma yöntemini tekrar gözden geçirmeyi değerlendirmesini talep etmiştir. Komite, Hükümet'in bir kez daha Kurul başkanının Yargıtay, Danıştay (İdari Dava Daireleri Genel Kurulu) ve Sayıştay Başkanları, Başkan Yardımcıları veya Daire Başkanları arasından atandığını belirtmekle yetindiğini not etmektedir. Komite, KESK'in kendi adına, Ağustos 2023'te gerçekleşen yedinci toplu pazarlık döneminin, Hükümet'in teklifinin adil olduğuna karar verildiği ve kamu çalışanları lehine herhangi bir değişiklik yapılmadığı bir Kurul'a havale ile sona erdiğini hatırlattığını not etmektedir. ***Kamu Görevlileri Hakem Kurulu'nun sadece başkanının değil, 11 üyesinden 7'sinin Cumhurbaşkanı tarafından atandığını ve Hükümet'in aynı zamanda kamu sektöründe işveren olması nedeniyle Kurul'un karar vereceği müzakerelerde taraf olduğunu hatırlatan Komite, bu konuda ilerleme kaydedilmemesini üzüntüyle karşılamakta ve Hükümet'i bir kez daha sosyal taraflara danışarak Kurul üyelerinin atanma yöntemini gözden geçirmeye ve bu konuda atılan adımlar hakkında bilgi vermeye davet etmektedir. Örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık ve endüstriyel ilişkiler Sözleşme ve Tavsiye Kararlarının Uygulanması Hakkında Uzmanlar Komitesi Raporu Örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık ve endüstriyel ilişkiler 349***

Hükümet'in ILO'nun teknik yardımından yararlanabileceğini hatırlatan Komite, Hükümet'in yakın gelecekte gerekli adımları atmak için her türlü çabayı göstereceğini ümit etmektedir.

Asgari Yaş Sözleşmesi, 1973 (No. 138) (onay: 1998)

Önceki yorum

Komite, Hükümet'in raporuyla birlikte iletilen Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (TÜRK-İŞ) gözlemleri ile Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu'nun (KESK) 1 Eylül 2023 tarihinde iletilen gözlemlerini not etmektedir.

Sözleşme'nin 1. Maddesi. Çocuk işçiliğinin etkin bir şekilde ortadan kaldırılmasını ve Sözleşmenin pratikte uygulanmasını sağlamak üzere tasarlanmış ulusal politika. Komite, önceki yorumlarında, çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasını ve çocukların ve gençlerin korunmasını talep etmiştir. 602 **Sözleşme ve Tavsiye Kararlarının Uygulanmasına İlişkin Uzmanlar Komitesi Raporu**

Hükümet'in, 2017-23 Çocuk İşçiliği İle Mücadele Ulusal Programı ve eylem planının yanı sıra 2014-23 Ulusal İstihdam Stratejisi Eylem Planlarının uygulanması ve elde edilen sonuçlar hakkında bilgi vermesi gerekmektedir.

Komite, TİSK'in bildiriminde, aşağıdakiler de dahil olmak üzere, çocuk işçiliğiyle mücadele konusunda Hükümet tarafından gerçekleştirilen bazı girişimlere atıfta bulunduğunu not etmektedir: (1) Mevsimlik tarımda çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin ortadan kaldırılması ve risk altındaki çocuklara ve ailelerine destek hizmetleri sağlanması için ulusal ve yerel kapasitenin güçlendirilmesi amacıyla Avrupa Birliği tarafından finanse edilen "Mevsimlik Tarımda Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi" projesinin Ekim 2020'de uygulanması ve (2) mevsimlik tarım işçilerinin tüm çocuklarının eğitim durumlarının izlenebilmesi ve mevsimlik tarım işçilerine etkin hizmet sunulabilmesi için Mevsimlik Tarım İşçileri Bilgi Sistemi'nin (e-METİP) kurulması.

Komite ayrıca KESK'in, 15-17 yaş arası çocukların işgücüne katılımının 2021'de yüzde 16,4'ten 2022'de yüzde 18,7'ye yükseldiğini gösteren 2022 Hanehalkı Araştırmasına atıfta bulunurken, ülkede çocuk işçiliğinde son derece endişe verici bir eğilim olduğunu belirttiğini not etmektedir. Sorunun gerçek boyutunu değerlendirmek için çocuk işçiliğine ilişkin doğru verilerin eksikliğine işaret eden KESK, ülke genelinde mülteci çocukların bulunduğunu ancak bunları işgücü piyasasından uzak tutacak etkili mekanizmaların bulunmadığını belirtmektedir.

Komite, Hükümet'in raporunda 2017-2023 Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Ulusal Programı'nın ekinde yer alan eylem planının, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve eğitimin kalitesinin ve erişilebilirliğinin artırılması gibi çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik 7 politika başlığı altında 18 strateji ve 107 faaliyet içerdiği bilgisini not etmektedir. Bu doğrultuda, çocuk işçiliği ile mücadele konusunda farkındalığın artırılması ve ilgili kurum ve kuruluşlarca yürütülen tüm faaliyetlerde bu konuya öncelik verilmesi amacıyla Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ortak Bildirgesi imzalanmıştır. İçişleri Bakanlığı'na bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlıkları, çocuk işçiliği konusunda 155 polis ve 156 jandarma imdat hatlarının kullanımı hakkında kamuoyunu bilgilendirme sorumluluğuyla görevlendirilmiştir. Bu kapsamda, bu iki kurumun sosyal medya hesapları ve internet sayfalarının yanı sıra POL-NET (Polis bilgi sistemi) ve Polis Radyosu üzerinden de duyurular yapılmaktadır.

Komite ayrıca, Hükümet'in Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-23) çerçevesinde, hane gelirlerini artırmak ve yoksullukla mücadele etmek amacıyla mesleki eğitim programları ve teşvikler yoluyla ailelerin işgücü piyasasına girişini kolaylaştırmaya yönelik çabaların devam ettiği yönündeki bilgisini de not etmektedir. Hükümet ayrıca, çocuk işçiliğinin tespiti ve izlenmesi de dahil olmak üzere çocuk işçiliğiyle mücadele faaliyetlerini daha etkin bir şekilde yürütmek ve merkezi ve yerel düzeyde benimsenen politikaların uygulanabilirliğini ve izlenebilirliğini artırmak amacıyla 81 ilde Çocuk İşçiliği ile Mücadele Birimleri kurulduğunu belirtmektedir. Bu Birimler özellikle sanayide, sokakta

ve mevsimlik gezici geçici tarımda ağır ve tehlikeli işlerde çocuk işçiliğinin önlenmesini ve ilgili tüm kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonun geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Hükümet ayrıca, Mevsimlik Tarım İşçileri ile Göçebe ve Yarı Göçebe Ailelerin Çocuklarının Eğitime Erişimine ilişkin 2016/5 sayılı Başbakanlık Genelgesi de dâhil olmak üzere, çocukların geçici mevsimlik tarım işlerinde çalışmasını önlemek için özel tedbirler alındığını belirtmektedir. Bu Genelge kapsamında çocukların okula erişim ve devam durumları İl/ilçe İzleme ekipleri tarafından belirli aralıklarla izlenmektedir. Ayrıca, illerde kurulan komisyonlar aileleri ziyaret ederek çocuklarının eğitim ve meslek kurslarına devam etmelerinin önemi ve faydaları konusunda onları bilinçlendirmektedir. Komite ayrıca, çocuk işçiliği, eğitim ve çocukların korunmasıyla ilgili konuları ele alan 2023-28 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın kabul edilmesi ve ülke genelinde risk altındaki çocukları tespit edip izleyen ve uygun yardım ve rehberlik sağlayan "Çocuklar Güvende Ekiplerinin" kurulması da dahil olmak üzere, çocuk işçiliğiyle mücadele için alınan diğer çeşitli tedbirlere ilişkin Hükümet'in verdiği bilgileri not etmektedir. Ayrıca, Türkiye resmi olarak İttifak 8.7'ye Rehber Ülke olarak tanınmış ve böylece diğerlerinin yanı sıra çocuk işçiliğinin sona erdirilmesini amaçlayan BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 8.7'ye ulaşmaya adanmış küresel bir koalisyona katılmıştır. Komite ayrıca, Hükümetin 1999 tarihli En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliği Sözleşmesi (No. 182) kapsamında sunduğu rapordan, Şartlı Eğitim Yardımı Programının Eylül 2018 itibarıyla mülteci çocukları da kapsayacak şekilde genişletildiğini ve yaklaşık 811.118 çocuğun bu programdan yararlandığını not etmektedir. Bu bağlamda Komite, UNICEF'in 13 Haziran 2022 tarihli "Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi – Türkiye için ulusal bir öncelik" başlıklı basın açıklamasına göre, Türkiye'nin son otuz yılda çocuk işçiliğinin azaltılması konusunda önemli ilerleme kaydettiğini not etmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'na (TÜİK) göre, Türkiye'de 72.000 çocuk (5-17 yaş arası tüm çocukların yüzde 4,4'ü) hizmet, tarım ve sanayi sektörlerinde çocuk işçiliği yapmaktadır. **Komite, Hükümet tarafından alınan önlemleri dikkate almakla birlikte, Hükümet'i tüm sektörlerde çocuk işçiliğinin aşamalı olarak ortadan kaldırılmasını sağlamaya yönelik çabalarını sürdürmeye teşvik etmektedir. Hükümet'ten, bu konuda alınan tedbirler ve elde edilen sonuçlar hakkında bilgi vermeye devam etmesini talep etmektedir.**

Komite, doğrudan Hükümet'e yönelttiği bir talepte diğer hususları da gündeme getirmektedir.

Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimleri Sözleşmesi, 1999 (No. 182) (onay: 2001)

Önceki yorum

Komite, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (TÜRK-İŞ) Hükümet'in raporuyla birlikte iletilen

gözlemlerini ve Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu'nun (KESK) 1 Eylül 2023 tarihinde iletilen gözlemlerini not etmektedir.

Sözleşme'nin 3. ve 5. Maddeleri. Çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri ve izleme mekanizmaları. Madde (a). Her türlü kölelik veya köleliğe benzer uygulamalar. Çocuk satışı ve ticareti. Komite daha önce Hükümet'ten, göçmen ve mülteci çocuklar da dahil olmak üzere 18 yaşından küçük çocukların ticaretiyle mücadele çabalarını sürdürmesini ve bu konuda bilgi sağlamanın yanı sıra tespit edilen, soruşturulan, kovuşturulan, mahkum edilen çocuk ticareti vakalarının sayısı ve bu konuda verilen cezalar hakkında bilgi vermesini talep etmiştir.

Komite, Hükümet'in raporunda kamuoyu için yürütülen çeşitli bilinçlendirme kampanyaları ve faaliyetlerinin yanı sıra iş müfettişleri ve insan ticaretiyle mücadelede görev alan yetkililer için yürütülen eğitim programları, çalıştaylar ve kapasite geliştirme faaliyetleri hakkında sağladığı ayrıntılı bilgileri not etmektedir. Bu kapsamda, bu suça dikkat çekmek amacıyla "Göç ve Uluslararası Koruma Alanında Sivil Toplumla İşbirliği Teknik Destek Projesi" çerçevesinde yürütülen *Sesimsenol* kampanyası ile 1 milyondan fazla kişiye ulaşılmıştır. İnsan ticareti ile mücadele kapsamında önleme, koruma, soruşturma ve kovuşturma konularına vurgu yapan 29 ve 30 Temmuz 2021 tarihlerinde iki günlük "Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadele Zirvesi", 28 Temmuz 2022 tarihinde ise işbirliği alanlarında yürütülen çalışma, eylem ve programlara vurgu yapan "İnsan Ticaretiyle Mücadele Zirvesi" gerçekleştirilmiştir. Hükümet ayrıca "Çocukların İstismarına Dayalı Çocuk Ticareti ve İnsan Ticareti Araştırma Projesi" çerçevesinde Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD) ile birlikte dokuz ilde saha araştırması yapıldığını belirtmektedir. Bu araştırma, verilerin güvenilirliğini artırmayı ve Türkiye'deki çeşitli kuruluşları, çocukların insan ticaretine karşı savunmasızlığını daha iyi ele almak için kanıta dayalı politika ve operasyonel müdahaleler konusunda desteklemeyi amaçlamaktadır.

Komite ayrıca, İnsan Hakları Eylem Planı'nın "İnsan Ticaretiyle Etkin Mücadele" ve "Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma Kapsamındaki Yabancıların Rehabilitasyonu ve Adaletle Erişimlerinin Güçlendirilmesi" başlıklı 8.6 numaralı hedefi kapsamında, insan ticaretiyle ilgili suç ve cezaların gözden geçirileceği; insan ticaretiyle ilgili suçlarla ilgilenmekle görevli hakim, savcı ve kolluk kuvvetlerine düzenli eğitimler verileceği ve insan ticareti mağdurlarının korunması için gerekli tedbirlerin alınacağı yönünde Hükümet tarafından verilen bilgileri not etmektedir.

Komite, TİSK'in bildiriminde atıfta bulunduğu 2021 Türkiye İnsan Ticareti Yıllık Raporu'na göre, 2020 yılında tespit edilen 282 insan ticareti mağdurundan 36'sının 18 yaş ve altında olduğunu not etmektedir. Komite ayrıca, Hükümet raporunda yer alan çocuk ticareti ve Ceza Kanunu kapsamındaki diğer suçlarla ilgili yasal süreçleri gösteren tablodan, Haziran 2016'dan Ağustos 2023'e kadar, Ceza Kanunu'nun 80(3) maddesi uyarınca 18 yaşından küçük çocukların ticaretiyle ilgili 236 şüpheli aleyhine 160 davanın

açıldığını ve bunlardan 35 şüphelinin mahkum edildiğini not etmektedir. Bununla birlikte, çocuk ticareti faillerine uygulanan özel cezalar hakkında bilgi verilmemiştir. Bu bağlamda Komite, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin (CEDAW) 12 Temmuz 2022 tarihli sonuç gözlemlerinde, insan ticareti vakalarının eksik bildirilmesi ve düşük mahkumiyet oranlarından duyduğu endişeyi dile getirdiğini not etmektedir (CEDAW/C/TUR/CO/8, paragraf 35). **Komite, Hükümet'ten çocuk ticareti faillerinin kapsamlı soruşturma ve kovuşturmalara tabi tutulmasını ve uygulamada yeterince etkili ve caydırıcı cezalar verilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri almasını talep etmektedir. Bu bağlamda, Hükümet'ten, kolluk kuvvetlerinin ve insan ticaretiyle mücadele alanında çalışan diğer görevlilerin kapasitesini güçlendirme çabalarını sürdürmesini ve bu konuda alınan tedbirler hakkında bilgi vermeye devam etmesini talep etmektedir. Ayrıca Hükümetten, 18 yaşından küçük çocukların insan ticaretiyle ilgili olarak bildirilen suçların sayısı ve niteliği, soruşturmalar, kovuşturmalar, mahkumiyet kararları ve uygulanan cezai yaptırımlar hakkında istatistiki bilgi sağlamaya devam etmesini talep etmektedir.**

Fıkra (d) ve Madde 4(1). Tehlikeli işler ve hariç tutulan iş kategorileri. Komite, daha önceki yorumlarında, İş Kanunu ve Çocuk İstihdamı Yönetmeliği'nin, tarım ve ormancılık sektöründe 50'den az işçi çalıştıran işletmelerde çalışanları, aile ekonomisi çerçevesinde tarımla ilgili inşaat işlerini ve ev hizmetlerini uygulama kapsamı dışında bıraktığını not etmiştir. Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Ulusal Programı'nın (2017-2023) sokakta çalışma, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde ağır ve tehlikeli işler ile aile işleri hariç mevsimlik gezici ve geçici tarım işçiliğini ülkedeki en kötü çocuk işçiliği biçimleri olarak belirlediğine dikkat çekerek, mevsimlik gezici ve geçici tarım işçiliğinde çocuk işçiliğinin meslek hastalıkları ve iş kazaları açısından en tehlikeli sektörlerden biri olduğunun altını çizmiştir.

Komite, TÜRK-İŞ'in bildiriminde “Çocuk ve Gençlerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte” değişiklik yapılması ve çocukların tarımda aile işleri dışında mevsimlik tarım işlerinde ücret karşılığı çalıştırılmasının açık ve mutlak bir şekilde yasaklanması gerektiğine dikkat çektiğini not etmektedir. KESK bildirisinde, 2022 Hanehalkı İşgücü Anketine göre, 15-17 yaş grubundaki çocukların işgücüne katılım oranının 2021'de yüzde 16,4 iken 2022'de yüzde 18,7'ye yükseldiğini belirtmektedir. Ayrıca KESK, 2002 yılından bu yana en az 888 çocuğun iş kazaları nedeniyle hayatını kaybettiğini belirten İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi'nin bir belgesine atıfta bulunmaktadır.

Komite, Hükümet'in Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı'nın iş yerlerinde programlı ve programsız iş teftişi faaliyetleri yürüttüğü ve tüm bu teftişlerde çocuk ve genç çalışanların öncelikli risk grupları olarak değerlendirildiği bilgisini not etmektedir. Buna göre, Çocuk ve Gençlerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerinin ihlali nedeniyle 244 iş yerine toplam 799.437 Türk Lirasına kadar idari para cezası uygulanmıştır. Komite ayrıca Hükümet'in

raporundan, Ulusal İstihdam Stratejisinde (2014-2023) tarım sektörüne yönelik hedeflerden birinin mevsimlik gezici ve geçici tarım işlerinde ücretli çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması için gerekli teknik ve yasal tedbirlerin alınması olduğunu not etmektedir. KESK tarafından dile getirilen, 18 yaş altı çocukların iş kazaları sonucunda hayatını kaybettiğine ilişkin sayılarla ilgili olarak, Hükümet, bu istatistiklerin Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından tutulan resmi kayıtlarda yer alan ve çok daha düşük olan verilerle uyuşmadığını belirtmektedir. SGK kayıtlarına göre 2022 yılında 18 yaşından küçük 12 kişi iş kazaları nedeniyle hayatını kaybetmiştir. **Çocukların iş yerinde yaralanma ve ölüm riskiyle karşı karşıya olduğuna dair endişeyle gözlemde bulunan Komite, Hükümet'i, özellikle Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde (KOBİ'lerde) ve mevsimlik, gezici ve geçici tarım işlerinde çalışan çocuklar olmak üzere, 18 yaş altındaki tüm çocukların tehlikeli işlerden korunmasını sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almaya çağırmaktadır. Hükümet'ten, Ulusal İstihdam Stratejisi çerçevesi de dahil olmak üzere, bu konuda alınan tedbirler hakkında bilgi vermesini talep etmektedir. Komite ayrıca Hükümet'ten, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı'nın tarım sektöründe çocuklar tarafından yapılan tehlikeli işlerin izlenmesi konusundaki işleyişi ve tespit edilen ve bu tür işlerden çekilen çocukların sayısı hakkında bilgi vermeye devam etmesini talep etmektedir. Son olarak, Hükümet'ten, mevsimlik tarım işlerinde ve çalışan sayısının 50 veya daha az olduğu işletmelerde çalışan çocukları kapsayacak şekilde İş Kanunu ve ilgili Yönetmelik hükümlerinin kapsamını değiştirmek için alınan veya öngörülen önlemleri belirtmesini talep etmektedir.**

Madde 5 ve 7(2). İzleme mekanizmaları ile etkili ve zamana bağlı tedbirler. Mevsimlik fındık tarımında tehlikeli işler. Komite daha önce Hükümet'in mevsimlik tarımda çocukların tehlikeli işlerde çalışmasını ortadan kaldırmak için "Mevsimlik Tarım İşçileri Projesi" (METİP) ve "Türkiye'de Fındık Hasadında Mevsimlik Tarımda En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Ortadan Kaldırılmasına Yönelik Entegre Modeli" uyguladığını belirtmiştir.

Komite, ÇSGB'nin Rainforest Alliance ile işbirliği içinde, kamu-özel sektör işbirliğini güçlendirmek ve geliştirmek yoluyla mevsimlik gezici tarımda tehlikeli çocuk işçiliğini azaltmak için "Sürdürülebilir Fındık Köyleri Projesini" yürüttüğüne dair Hükümet'in verdiği bilgiyi not etmiştir. Bu proje, çocuk işçiliğinin temel nedenleriyle mücadele etmeyi ve mevsimlik gezici tarım işçileri ile ailelerinin yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, ÇSGB ve Genç Hayat Vakfı iş birliğinde yürütülen Çocuk İşçiliğini Önleme Programı çerçevesinde, 2022 yılı hasat döneminde Sakarya, Düzce, Ordu, Samsun ve Giresun illerinde BALSU özel şirketinin tedarik zincirinde çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması amacıyla "Fındık Bahane" Projesi uygulanmıştır. Hükümet ayrıca, ÇSGB bünyesinde kurulan Çocuk İşçiliği ile Mücadele Birimlerinin, çocukların sanayide, sokaklarda ve mevsimlik gezici geçici tarımda ağır ve

tehlikeli işlerde çalışmasını önlemek amacıyla çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerini tespit etmek ve izlemek gibi faaliyetler yürüttüğünü belirtmektedir.

Komite ayrıca, TİSK'in bildiriminde, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen “Mevsimlik Tarımda Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi” başlıklı projenin Ekim 2020'de başladığını ve mevsimlik tarımda çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerini ortadan kaldırmak ve risk altındaki çocuklara ve ailelerine hizmet sağlamak için ulusal ve yerel kapasiteyi güçlendirmeyi amaçladığını belirttiğini not etmektedir. Bu bağlamda Hükümet, “Mevsimlik Tarımda Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi” projesi çerçevesinde, Çocuk İşçiliği Takip Sistemi ile bir Veri Paylaşım Protokolünün hazırlanmakta olduğunu belirtmektedir. ***Komite, Hükümet'ten mevsimlik fındık tarımında tehlikeli çocuk işçiliğini azaltmaya yönelik çabalarını sürdürmesini ve bu konuda uygulanan “Sürdürülebilir Fındık Köyleri Projesi” ve “Fındık Bahane” Projesi de dahil olmak üzere çeşitli projelerin faaliyetleri ve sonuçları hakkında bilgi vermesini talep etmektedir. Ayrıca Hükümet'ten, mevsimlik tarım işlerinde, özellikle de fındık hasadında tehlikeli çocuk işçiliğinin izlenmesinde Çocuk İşçiliği ile Mücadele Birimlerinin işleyişi ve tespit edilen ve bu tür işlerden çekilen çocukların sayısı hakkında bilgi vermesini talep etmektedir. Son olarak Komite, Hükümet'ten Çocuk İşçiliği İzleme Sisteminin kurulması ve mevsimlik tarımda tehlikeli çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması üzerindeki etkisi hakkında bilgi vermesini talep etmektedir.***

Madde 7(2). Etkili ve zamana bağlı tedbirler. Fıkra (b). Çocukların çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinden uzaklaştırılması, rehabilitasyonu ve sosyal entegrasyonu için gerekli ve uygun yardımın sağlanması. İnsan ticareti mağduru çocuklar. Daha önceki yorumlarını takiben Komite, Hükümetin, İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Komitesi'nin İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Kurulu'na dönüştürüldüğü ve insan ticaretiyle mücadele ve insan ticareti mağdurlarının korunması için daha fazla çaba sarf ettiği bilgisini not etmektedir. Ayrıca, İnsan Hakları Eylem Planı'nın 8.6 numaralı hedefi kapsamında, diğerlerinin yanı sıra insan ticareti mağdurlarının etkin bir şekilde korunmasına yönelik tedbirlerin alınmasını amaçlayan "Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma Kapsamındaki Yabancıların Rehabilitasyonu ve Adalet Erişimlerinin Güçlendirilmesi" konulu bir eylem planının öngörüldüğüne dair Hükümet'in verdiği bilgiyi de not etmektedir.

Ayrıca, çocuklar da dahil olmak üzere insan ticareti mağdurlarına yönelik acil yardım hattı "YİMER 157" (Yabancılar İletişim Merkezi) yedi dilde kesintisiz hizmet vermektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in İl Göç İdaresi Müdürlüklerinin 2020 yılında 85 çocuk insan ticareti mağduru (78'i kız çocuğu); 2021 yılında 118 çocuk mağdur (68'i kız çocuğu); 2022 yılında 72 çocuk mağdur (47'si kız çocuğu) ve 31 Mayıs 2023 tarihine kadar 18 çocuk mağdurun (10'u kız çocuğu) cinsel istismar, emek istismarı ve zorla dilendirilme mağduru olduğunu tespit ettiği bilgisini not etmektedir. Bu çocuk mağdurlar arasında en yaygın olarak tespit edilen uyruklar Suriyeli, Afgan ve Türk vatandaşlarıdır.

Komite, 1930 tarihli Zorla Çalıştırma Sözleşmesi (No. 29) kapsamında Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) insan ticareti mağdurlarına yönelik hizmetlerin, amacı mağdurların güvenlik, sağlık ve kişisel durumlarını göz önünde bulundurarak ve düşünme dönemi boyunca ve sonrasında onları bilgilendirerek, yaşadıklarının etkilerinden kurtulmalarını ve topluma yeniden entegre olmalarını sağlamak olan ve rıza ilkesine dayanan “Mağdur Destek Programı” ve “Gönüllü ve Güvenli Geri Dönüş Programı” aracılığıyla sağlandığına dair beyanını not etmektedir. **Komite, Hükümet'ten İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Kurulu tarafından ve İnsan Hakları Eylem Planı Hedef 8.6 kapsamında çocukların insan ticaretinden geri çekilmesi ve rehabilitasyonları ile sosyal entegrasyonlarının sağlanması için alınan tedbirler hakkında özel bilgi vermesini talep etmektedir. Hükümet'ten, YİMER 157 aracılığıyla tespit edilen ve rehabilite edilen çocuk insan ticareti mağdurlarının sayısı hakkında bilgi vermeye devam etmesini talep etmektedir.**

Komite, doğrudan Hükümet'e yönelttiği bir talepte diğer hususları da gündeme getirmektedir.